

17
Kertomus muinaistieteellisistä kaivauksista Uskelassa kesäk. 1914,

tehnyt:

Aame Ruopaeus,

Kertomukseen kuuluu 7 valokuvaa, 4 karttaa sekä
N. M. C. 6668:1-24 & 6669:1-7.

I. Kaivaukset Katajamäen palstatilan pihamaalla.

(Jatkoa v. 1913 suoritettuihin kaivauksiin. ks. allekirjoittaneen kaivauskertomusta v:lta 1913 H.M.top. arkistossa ja H.M.l. 6459:1-78.)

Ollessaan tohtori A.Hackmanin apulaisena kaivaustöissä kesäk. 8-11 p. 1914 Uskelan pitäjässä Isossakylässä jatkoi allekirjoittanut Katajamäen palstatilan paikalla lokak. 1913 suorittamiaan kaivauksia. Huomautettakoon ensiksikin, että mainitun palstatilan asuinrakennuksen pohja-ala kaakossa ulottui hieman v:n 1913 kaivausalueen ulkopuolelle (ks. kartta II). Tätä tutkimatonta aluetta, joka näin on jäänyt rakennuksen alle, ei kuitenkaan ole perustustyön tähden tarvinnut kaivaa, vaan päinvastoin on sitä, maa kun sillä kohtaa alkaa aleta kaakkoon päin, täytynt kohottaa. V:n 1913 tutkimuksista selvisi myös melkoisella varmuudella, että kalmisto-alue ei tässä jatkunut kaakkoon päin. Toiseksi on huomautettava, että v:n 1913 ^(Kaivausalueen) rajaa ruuduissa L-P:XIV-XVI (kartta II, v:n 1913 kaivauskertomus) oli vähin vahingoitettu, kuten selviää kartasta II (v:n 1914 kertomus), jossa sekä 1913 että tämän vuoden kaivauskartat ovat yhteen sovitettut. Osittain saattaa se seikka, että nämä kartat eivät tarkoin mene yhteen, johtua ^{myös} pienemmistä virheistä kartoitukselta. Ruudussa L:VIII (kartta II, 1913) oleva iso kivi oli myös siirretty syrjään pois alkuperäiseltä paikaltaan. Aivan lähellä v:n 1913 kaivausalueen pohjoisnurkkaa merkitsi allekirjoittanut muistiin matalan kivikummun (kartta I, 1913, c) jota epäili hautaraunioksi. Tästä kummusta oli rakennustarpeisiin otettu kiviä.

Kesäk. 9-10 p. tutki allekirjoittanut viimemainitun raunion (ruudut B-E: III-VI, kartta I v:lta 1914), sen ja v:n 1913 kaivaus-alueen välille jääneen alan sekä v:n 1913 kartassa II ruuduissa K-L:VIII-XI olevan raunion (vrt. kartta II, 1914). Tästä viimeksi mainitusta rauniosta ei kuitenkaan, sanottakoon se heti, ilmaantunut mitään mainittavaa. Kun kivet oli poistettu, paljastui niiden alta jokseenkin puhdas savimaa. Hiiliä ja luita muusta puhumattakaan ei esiintynyt. (Läheltä raunion koillisreunaa löytyi kuitenkin pari luumuraa, jotka kuitenkin joutuivat hukkaan). Raunio on siis 1913 tutkituista raunioista keskimmäisen toinen ulkosyrjä, ellei se ole syntynyt viimemainitusta rauniosta vyöryneistä tahi vyörytetyistä kivistä. Luontaisena kivikona sitä ei voi pitää. V:n 1913 kaivauksissa ei lähinnä tätä rauniota ole-

vasta alueesta tullut mitään löytöjä.

Jatkettaessa kaivauksia 1913:n kaivausalueen pohjoisosasta lähtien jatkui ed. kerralla ruuduissa L-P:XIV-XVI (kartta II, 1913) tavattua polttokenttäkalmistoa vielä ruuduissa D:VII, E-F:V-IX, G-I:V-VI (Kartta I, 1914). Palaneita savikappaleita, joita löytyi niin runsaasti viime syksyisestä kalmistosta, tuli nimittäin näistä ruuduista, tosin jokseenkin vähäisessä määrässä. (Niiden löytö-alue on merkitty kartalle II, 1914.) Yleensä tein niistä saman huomion kuin viime kerralla, nimittäin että ne esiintyivät jokseenkin lähellä pintaa n. 20-30 sm syvässä. Kiveyksen alta ei niitä löytynyt. Ruudusta E:VIII (kartta I, 1914) ilmaantui niitä tavallista enemmän ja täällä löytyi niiden yhteydessä isoja hiiliä. Sitä vastoin ei niitä ollut kuin nimeksi ruuduissa F:V-VI olevassa palo-alueessa. Näiden savikappaleiden levenemisalue oli tarkoin määritellen seuraava: Linjoilla ~~F-7~~ ei niitä ollut kuin poikkilinjan V puoliväliin saakka; ruudusta F:IV ei niitä löytynyt enää ensinkään; ^{E:V:stä al. pari palaa.} Samoin ei niitä enää esiintynyt pystylinjan E koillisosassa, paitsi ruuduissa D:VI-VII, missä niitä pienellä alalla oli melko paljon.

Tahallista kiveystä ei saattanut huomata tällä savikappaleiden levenemisen mukaan määrättyllä alueella ruuduissa H-I:V-VI, eikä ruuduissa D-F:VII-IX, jotavastoin sitä ruuduissa F:VI ja lähinnä sitä olevissa osissa saattoi havaita. Koskematon maa oli yleensä n. 40 sm syvässä. Hiiliä ja palanutta maata oli paitsi ruuduissa E: VII-VIII, missä sitä oli aivan vähän, isompi alue ruuduissa E-F:V-VI ja G:VI, pääasiallisesti ruudussa F:VI. Tässä oli mustaksi palanutta maata alinna koskemattoman maan reunassa n. 20 sm vahvasti ja joitakin palaneita kiviä. Ruutujen F-E:V-VI nurkkauksessa oli tämän palaneen maan alareuna 48 sm:ä syvässä alkuperäisestä maanpinnasta. Tästä alueesta löytyi pari palanutta luumuraa, joku palanut savikappale ja muuan saviastianpala. Isoja hiiliä oli mitättömän vähän. Alue on niin pieni, että sitä ei voi pitää polttorovion jäännöksenä. Se on nähtävästi syntynyt pintaturpeen palamisesta (ellei se ole satunnainen haudan alle jäänyt nuotiopaikka). Luita löytyi tältä alueelta sieltä täältä joku murene (yhteensä vain 17 gr.). Muut löydöt olivat: kohdasta 1 rautainen ruotokatkelma, kohdasta 2 ison pronssineulan kärkikappale, kohdasta 3 saviastianpala ja kohdasta 4 pieneltä alueelta (ks. kartta I, 1914) n. 30 sm syvästä useampia saviastianpalasia. Seulominen tuotti paitsi ylläm. palaneita savikappaleita ja vähän palaneita luita jonkun saviastianpalan. H.M.L. 6668:1-11. Tässä selostettu alue on nähtävästi v:n 1913 polttokenttäkalmiston reunaa. Tämän kalmiston painopiste oli siis ruuduissa L-M:XV-XVI. Ks kartta II, 1914, vrt. kartta II, 1913.

Tällä välin oli kaivaus edistynyt edellämämainitun, kiviä rakennustarpeisiin otettaessa osittain hävitetyn hautaraunion (kartta I, 1913, c) ulkoreunoihin saakka. Mainittu raunio on ollut jokseenkin ympyrälinen kivikumpu, n. 4 m ristiinsä mitaten. Korkeus on ollut arviolta n. 0,5 m. Kaivauksien kautta tuli näkyviin joitakin isompia kiviä, jotka ovat ikäänkuin harvassa kehässä raunion ympärillä (ks. kartta II, 1914). Keskustasta otetuista kivistä olivat joitkut olleet kuulemma melkoisen isoja, kangella väännettäviä. Raunion reuna oli säilynyt ehyenä ruuduissa E:III-V ja D-C:III ja oli näissä pienehköjä kiviä kahdessa, jopa useammassakin kerroksessa. Puuseppä Mäkelä ei kiviä paikalta vääntäessään siitä huolimatta, että kyllä koetti tarkoin katsoa, ollut huomannut mitään erikoista. Raunio onkin nähtävästi koottu ~~tu~~ maanpinnalle levitettyjen luiden ja hautakaluston päälle.

Mainittakoon ensiksi, että poltettuja savenkappaleita ei tästä raunios-
ta tullut ensinkään. Raunion alla oleva maa melkein koko sen itäpuoliskossa oli mustaksi palanut (ks. kartta I, 1914). Kokonaisia hiiliä oli tuskin en-
sinkään, mutta sensijaan paikoin n. 20 cm vahvasti sinimustaa, kosteata hii-
lisohjua. Ruuduissa D-C:IV-V oli tässä mustassa maassa tiheässä pieniä pa-
laneita kiviä. Luita oli tällä palo-alueella vähän, löytöjä tuli kohdista
6 ja 7 muuan ketjunliite ja ketjunkatkelmia. Epäilemättä on tässä polttoro-
vion jäte. Tavan mukaan ovat luut jokseenkin tarkoin levitettyt sen ulkopuo-
lelle. Tässä haudassa oli luita runsaiten ruudussa B:V olevan ison kiven
itäpuolella (ks. kartta I). Vähän luita oli myös ruuduissa D:IV-V, D:III löy-
tökohdan 7 ympärillä ja E:V (pari murua). Esinelöydöt olivat: kohdasta 5
pronssinen tupenjalustin, 6 pronssinen ketjunliitteen katkelma, 7 pronssi-
ketjun katkelmia ja 8 saviastian pala. Seulottaessa saatiin riipusrenkas,
säätystinnappi ja 2 sormusta, kaikki pronssia, pari raudan kappaletta, ~~pari~~
pronssinen ketjunrenkaan puolikas, muutamia saviastian paloja ja poltettuja
luita (kaikkiaan tästä haudasta 483 gr.). H.M.1.6668:12-24. Hauta on löy-
döistä päättäen 500-luvulta, parhaiten sen lopulta.

II

Katajamäen kaivauspaikasta 115 m jokseenkin pohjoiseen ja toht. Hack-
manin kesäk. 1914 tällä Nohterin Ketohaassa tutkiman raunion eteläreunasta
(seipästä 1) 5,50 m SSE keksittiin suorakaiteenmuotoinen pieni n.s. ki-
vipanoshauta, jommoisia vastaiseksi tunnetaan Tenholan ja Perniön pitäjis-
tä (ks. Hackman, Die ältere Eisenzeit N:ot 2-9 ja s. 115). Myöhemmin tä-
nä kesänä on niitä tavattu myös Karjalla. Tämä kivipanos on korkealla pai-
kalla n. 45 m ylempänä Uskelanjoen pintaa ja 10 m ylempänä Katajamäen kai-

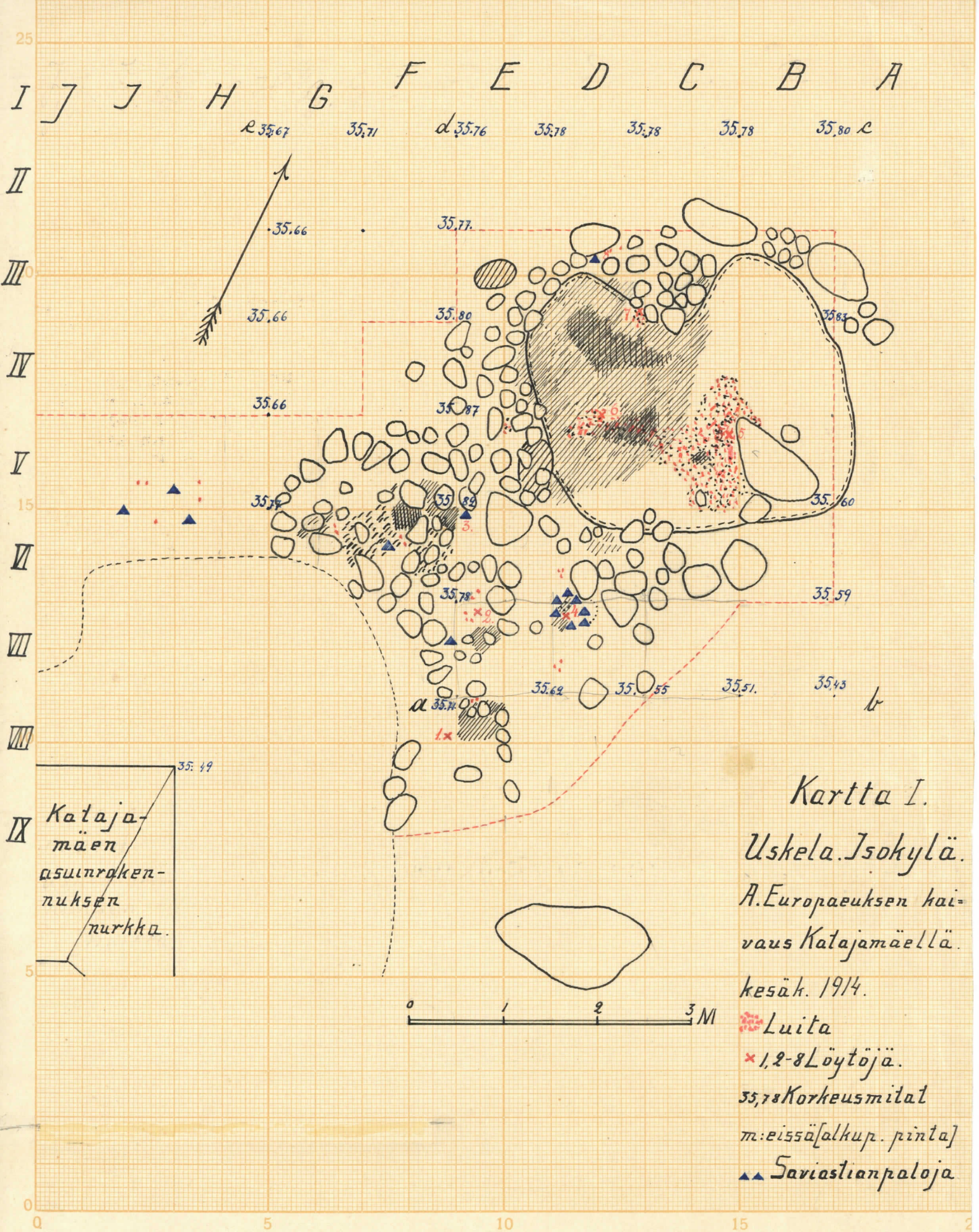
1) A. Keskinjohtajan sen paikalla käydessä syysk. 1913 oli se Katajamäen kaivaus-
tossa ja niin epäselvä, että en voinut pitää sitä varmana Rauniona.

vauspaikkaa Nohterin ketohaassa, sen lounaisosassa olevalla mäellä, jossa siellä täällä paljas kallio pistää esiin ja jolla on useampia hautaraunioita. Se on rakennettu ison, ristiinse mitaten yli 2 m laajan ja yli 1/2 m korkean maaperäisen kiven luoteispuolelle. Reunakivet, jotka ovat isoja ja enimmäkseen pitkulaisia, lounaisella pitkällä sivulla toista m pitkiä ja lähes m korkeita, muodostavat jokseenkin säännöllisen suorakaiteen, jonka pituus on n. 4 m ja leveys 3,5 m, isoa maaperäistä kiveä, joka muodostaa haudan kaakkoispäädyn, lukuunottamatta; suunta on SE-NW. (Ks. kartta III). Luoteispäädyn keskimäinen kivi on latuskainen ja pantu pysty-asentoon. Reunakivien ulkopuolella on SW-puolella kivilatomusta, jonka ulkoreuna näytti aivan suoralta. Keskustassa pisti esiin pintaturpeesta useampia melko suurikin kiviä.

Isojen kehäkivien välinen alue tutkittiin; itse kehäkivet jätettiin liikuttamatta. Samoin tutkittiin osa kehäkivien ulkopuolella niistä SW olevasta kivilatomuksesta, josta kuitenkin ei tullut mitään löytöjä, ei luita eikä muutakaan; selvisi vain, että mainittu latomus oli osittain kaksinkertainen ja tehty helposti nostettavista kivistä ehkä isojen reunakivien pystyä asemaa tukemaan. (Ks. valok.). Itse raunion keskustassa oli ainakin yksi tahallaan koottu kerros kiviä, enimmäkseen pieniä, mutta jokunen melko iso joukossa, ja löytyi siitä ensiksikin luita (yhteensä 173 gr) jokseenkin yhtenäiseltä alueelta keskellä suorakaidetta. Erikseen oli vähän luita haudan pohjoisen nurkkakiven juurella, osittain sen nurkan allakin. (Ks. kartta III). Luita ei ollut päällimäisen kivikerroksen päällä eikä lomissa, vaan tuli niitä esiin vasta sen alta, joten se on ilmeisesti koottu hautauksen päälle. Tämän päällimäisen kivikerroksen alla oli yhä tiheässä kiviä, joiden päältä ja lomista luita löytyi. Oli mahdotonta päätellä, oliko tämä alempi kivikerros luontainen, alkuperäinen kivikkoinen maanpinta, vai oliko se tahallaan koottu. Irtonainen maa paikalla oli hietaperäinen. Paloja ei tässä haudassa ollut. Muut löydöt olivat: kohdasta 1 pronssisolki 15 cm syvästä ja melkein sen alta 18 cm syvästä reiällinen hietakivikovan ja kohdasta 2 rautaisen ruodon katkelma, kaikki luualueen ulkopuolelta, sekä seulasta 2 pronssisormuksen katkelmaa, pronssinen ketjurengas ja veneen symbolina kait hautaan pantu rautainen niittausnaula. H.M.1.6669:1-7. Hauta, joka tutkimuksen jälkeen laitettiin entiseen kuntoonsa, on soljesta päättäen n. v:n 500 vaiheilta.

Helsingissä, 18 p. heinäk. 1914.

Aarne Rung

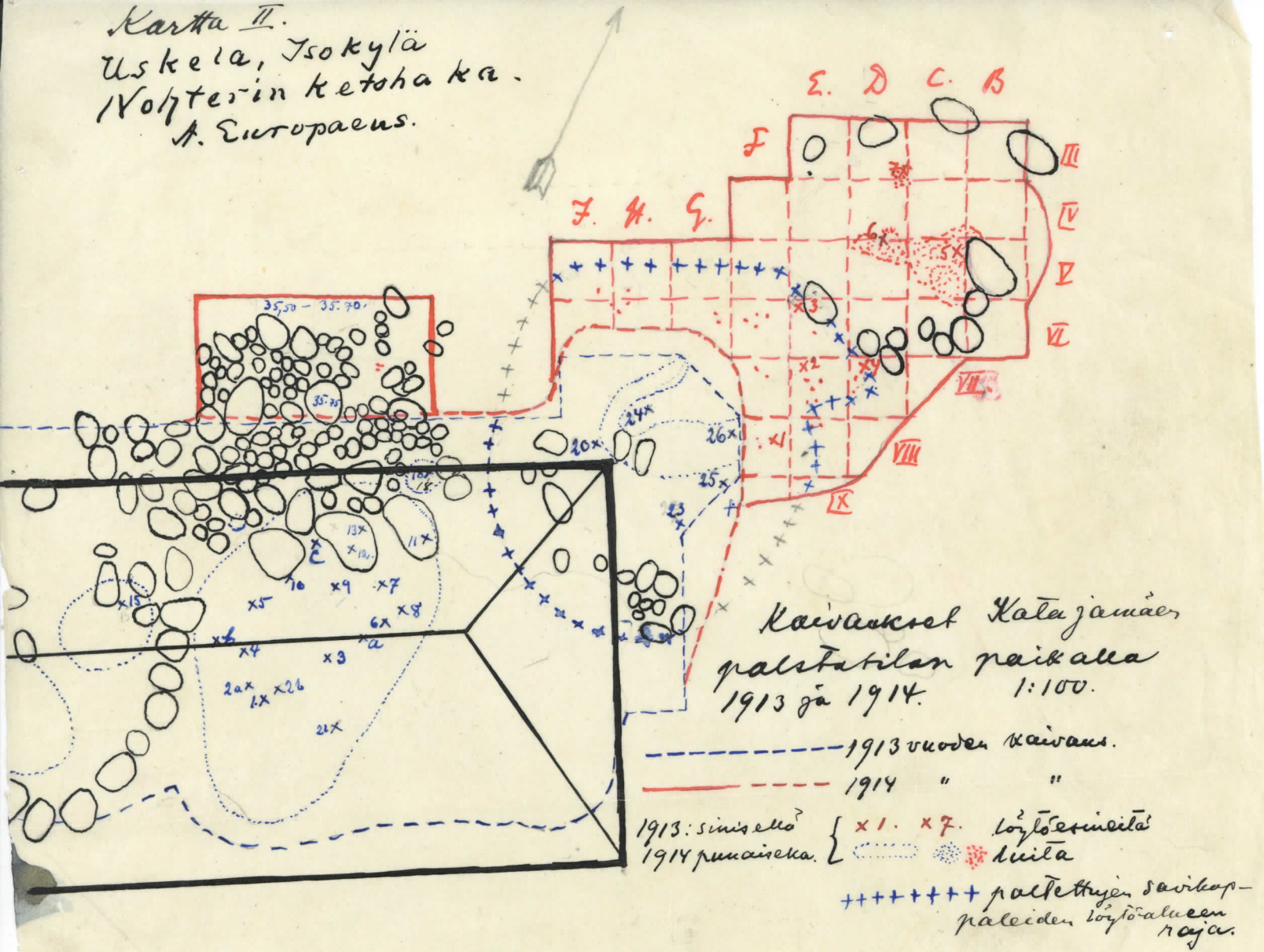
Kartta I.
 Uskela. Isokylä.
 A. Europaoksen hai-
 vaus Katajamäellä.
 kesäk. 1914.

- Luita
- × 1, 2-8 Löytöjä.
- 35,78 Korkeusmitat
- m: eissä [alkup. pinta]
- ▲▲ Saviastianpaloja

Katajamäen
 asuinrakennuksen
 nurkka.

Kartta II.
 Uskela, Isokylä
 Volterin ketsäka.
 A. Europæus.

Kaivaukset Katajämäen
 palstatilan paikalla
 1913 ja 1914. 1:100.

----- 1913 vuoden kaivaukset.
 ----- 1914 " " "
 1913: sinisellä } x1. x7. löytöesineitä
 1914 punaisella } x2. x3. x4. x5. x6. x8. x9. x10. x11. x12. x13. x14. x15. x16. x17. x18. x19. x20. x21. x22. x23. x24. x25. x26. löytöaluetta
 ++++++ paljettujen savikop-
 paleiden löytöalueen
 raja.

Kartta III.

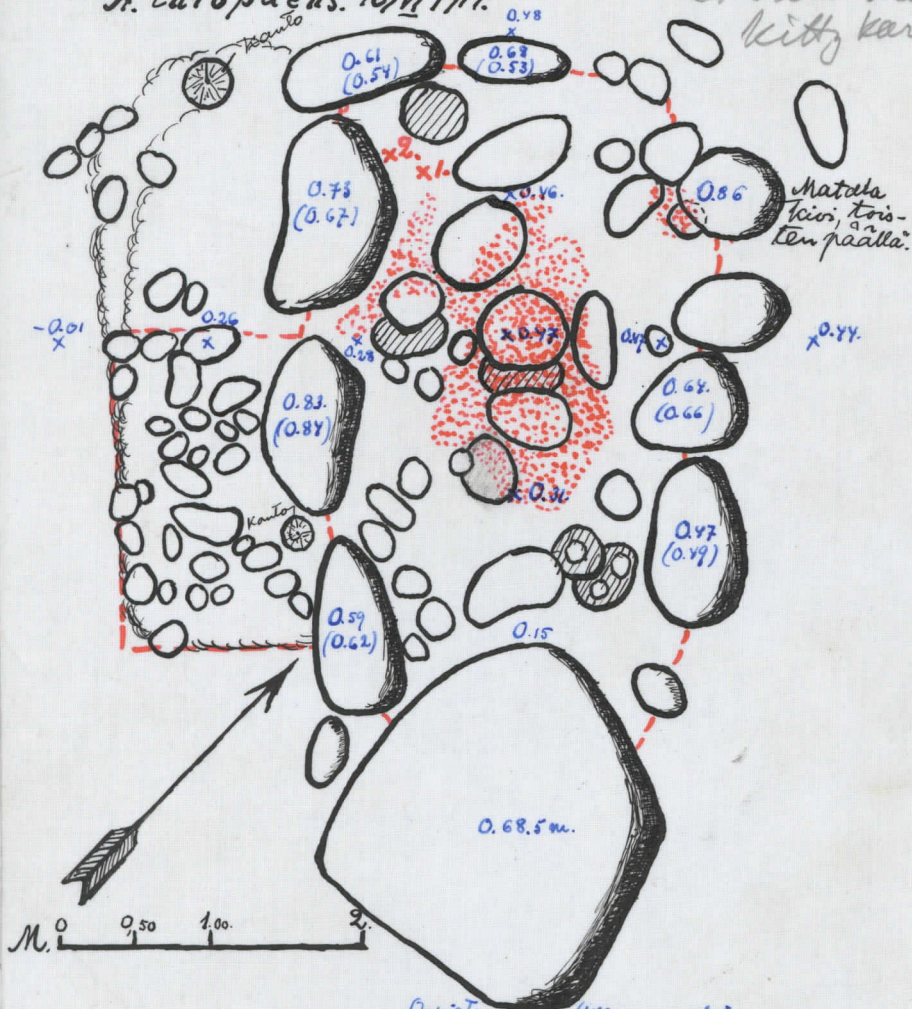
Uuskela. Isokylä.

Nohterin Kotohaka.

A. Europaeus. 10/VI 1914.

x 0.53.

Keskustäynnäs
pölkäkiivä, jota
ei vielä ole mer-
kitty kartalle.

x 1-2 löytöjä.

luuta.

Siniset numerot merkitsevät korkeutta O-pisteestä. Kivien korkeus niiden fyysistä/kaivauksen jälkeen) on merkitty Suokujan sivuun. Korkeus on +, millöin sitä ei ole erikoisesti merkitty. Jos se menee alap. O-pisteeseen, on n: on edessä -.

Paksuilla reunaviivoilla merkityt ja varjotetut kivet ovat asfaltta ja kosesta tarkoin määrätty. Alempaan kivikerrokseen kuuluvat kivet ovat viiva-
tut (niistä on ainoastaan isoimmat merkitty kartalle). Viivamattomien kivien kohdalle merkityt luut ovat aina löydetty niiden alta.

Kartta IV.

Uuskela, Isokylä.

Nautteriin ketohaka.

A. Europaemus. kesäk. 1914.

4034.

Kuva 1.

Kaivausalue Katajamaalla?
kesäk. 1914 lounaasta kat-
sattuna. Uskela, Hakyla,
Noksterin keuhakka.

A. S. kesäk. 1914.

4035.

Kuva 2

Uuskela, Fookyla, Nalutemi,
Ketchaka,

Suorakaiteines Kivilato-
mushautu, jonka A. Es. Fut-
kinut kesäk. 1914, idästä ku-
vattuina.

Kuva 3.

L4104

Usteela. Kalyä. Notkerus Ketshaka.

Suorakaitainen, kiertatomus nautta.

A. Europaeus tutkinut Kesäk. 1974.

NE-suunnasta kuvattuna.

A. Hackman foto.

Kuva 4.

Uuskela. Hakyla. Naaterin Ketola.
 Suomalainen kiipanoskanta
 (M. Europaeus tulkinut kesäl. 1914) S-
 Suomesta kuvattuna. A. Hackmanin foto.
 Tanssissa Ari Hackmanin Suomaa kerta
 tulkinä nainio.

Kuva 5.

4036

Ushela. Hakyla. Naaleris Ketohaka.
Suomalainen Kivisaanokanta.
Kuvapainos Tulkinut. Kesäk. 1914.
SW- suunnasta Katsoes.
parempi kopio olettava

Kuva 6.

Ukkela. Hakeyli. Nahteris ketshaka.

Suorakäteeniä, vieripunoskaute
 S. europaeus tutk. kesäl. 1914. S-W-suun-
 narta kuvattuna. A. Haklama foto.

Etna-alalla näkyy lounaissivun kiveis
 ulkopuolella oleva Nivilatormus. (Kuva
 otettu, sitteenkun keskus osi Fülkitön ja
 uudelleen täytetty; kaakkospäädyä iso
 lisi näkyy kuvassa vain puoleksi.)

Kuva 7.

4033

Uuskela, Isokylä, Naliterin Ke-
tohaara. Suorakaiteinen kivi-
panoshauta, jonka A. Is. Fuhr: 1914
Keskik. Kauden lounaispuolella
kivien ulkopuolella oleva
kivilatomus pinta turpees-
ta pihdistettuna.